

KRÓNIKA

A VELENCEI XMI. KÉPZŐMŰVÉSZETI BIENNÁLE

korunk képzőművészetének tarka panorámáját mutatta be még soha együtt nem látott gazdagságban. Harminchat ország művészeinek sokezernyi képe és szobra között mind a műértők, mind a sznobok megtalálhatták a műélvezethez, vagy csak egyszerűen a látványossághoz kapcsolódó élményt. A zsűrinek nem volt könnyű dolga a nagydíjak odaítélésénél.

A széles látókörű műbírálók döntése kifejezte azt, hogy a képzőművészetet ma már nem lehet egyoldalúan csak európai mércevel lemérni, ahogyan azt a múltban többnyire tették, hanem számot kell vetni azzal, hogy a művészi öntudat a világ minden táján éberren reagál korunk jelenségeire, a maga módján, tudatos vagy ösztönös kivetítéssel. Másik megállapítás az, hogy korunk ábrázolásában a figuratív és az absztrakt művészet már nem állnak ellenségként harcban egymással szemben, hanem békésen megférnek, kiegészítik egymást. Híveik vagy rajongóik vitakoznak ugyan, egyesek pedig értetlenül állnak az új kifejezésformák előtt, de afölött nincs vita, hogy a művészet nagy birodalmában éppúgy megvan a helyük a geometriai és újabban már matematikai absztrakcióknak, a kirobbanásszerűen rögtönzött „vad” színfoltoknak és „alaktalan” vonalaknak, a hasonlóság és élethűség hiányának, mint a régi szemlélettel szépnak deklarált formáknak, a finom és precíz vonalvezetésnek és a tudatosan kimért ecsetvonásoknak. A szobrok térhatása pedig nem azonos anyagának körvonaláival, hanem a fény és az árnyék alkotóelemként járul hozzájuk vagy hatol beléjük. Miért kell egy műalkotásnak mindenáron valamihez hasonlítani?

A műbírálók egyik figyelemre méltó észrevétele volt, hogy a lengyel és a jugoszláv képzőművészek felszabadultak a „szocialista realizmus”-nak nevezett művészi kifejezőmód alól, amely a Szovjetunió művészetét pártpropaganda- és hivatalnokművészet névján képviselte a Biennálén, a csatlósállamokból pedig közepeszerű figuratív művészetet mutatott be.

A legnagyobb figyelmet keltették az Egyesült Államok-beli Marc Tobey képei. Autodidakta módon, az amerikai ősművészet (indián és eszkimó rajzok) tanulmányozása útján jutott el a „kalligráfias művészetig”, a vonallal való kifejezés legmagasabb fokára, és elnyerte Velence város festészeti nagydíját.

Feltűnést keltett Columbia absztrakt művészete is.

A németek Kandinsky harminc vásznával és Wols és követői absztrakt expresszionista képeivel reprezentáltak. A nagydíja-

kat olaszok, Licini festő és Mastroiani szobrász nyerték el. Vence város szobrászati nagydíját Eduardo Chillida (Spanyolország) kapta.

A grafika nagydíjasai: Luigi Spacal (Olaszország) és Fayga Ostrower (Brazília).

JUGOSZLÁV MŰVÉSZEK LENGYELORSZÁGBAN

A kulturális kapcsolatokat ápoló bizottság megbízta a Képzőművészek Országos Szövetségét, hogy szervezze meg kiállítását Lengyelországban.

A kiállítás előreláthatólag novemberben nyílik meg. Anyagát az iparművészek rövidesen sorrakerülő köztársasági kiállításain válogatják össze.

A hírek szerint gyáraink és üzemeink élénken érdeklődnek a rendezmény iránt, többen készek realizálni iparművészeink elgondolásait.

Az Iparművészeti Szövetség elgondolása szerint a kiállítást „lakások formájában” szervezik meg. A lakásokat gyáraink az iparművészek tervei alapján készítettberendezésekkel látják el. Így ez a kiállítás nemcsak művészetünket, hanem iparunk egy részét is bemutatja a lengyel közönségnek.

MEGHALT ROGER MARTIN DU GARD

Szükszavú, alig pársoros jelentésben közölték a lapok a hírt, hogy meghalt R. M. du Gard, a francia regényírás egyik neves veteránja.

Míntha a szüksézávássággal is emlékéhez akartak volna hűek lenni. A tizkötetes Les Thibault írójának neve ugyanis korántsem szerepelt annyit a újságok lapjain, a politikai, irodalmi vagy filozófiai viták lármás forgatagában, mint többi kortársáé.

Írói magatartásával, a regényírásról vallott elveivel áll ez összefüggésben. Bámulatos kitartással és kiapadhatatlan tehetőséggel dolgozott. Egészen különként, elvonultan. A klasszikus értelemben vett realista regény eszközeit használta.

Regi eszközökkel akart újat mondani koráról — írták róla. Nem sokat adott erre sem. Nem vitázott, alkotott. Tekintélyes életműve becsületes, tiszta írói szándékát őrzli.

MEGHALT MIHAIL ZOSCSENKO

Júliusban hozták a lapok a hírt, hogy hosszabb betegség után Leningrádban meghalt a nagy orosz szatirikus és humorista, Mihail Zosczenko.

Ilf és Petrov mellett Zosczenko volt a mai orosz szatíra legtehetségesebb művelője, Sok-sok karcolatában nem kímélte azokat a fonákságokat, amelyek a forradalom utáni szovjet rendszerben felszínre kerültek.

Életművét nem jelzik kapitális nagy alkotások. A mindennapi élet, a szürke kisemberek milliós világa érdekelte.

Kegyetlen ironiája, végtelen humora azonban megtalálta magának az ellenségeket is. Zsdanov és Szurkov irodalmi császárkodásának idején elnémult.

El kellett hallgatnia, mert akik — nem tehetségben, de hivatalban — fölötte álltak, így rendelték.

Hatvanhároméves korában halt meg. Hazájában éveken át nem jelent meg új műve. Fiókjából azonban talán napvilágra kerül valami...

MEGHALT STEVAN HRISTIĆ

Augusztus közepén váratlanul elhunyt a jugoszláv zenei élet központi alakja, több zenemű alkotója, nemzedékek nevelője, hangversenydobogók szerelmese Stevan Hristić.

Hristić kivette részét zenei életünk megalapozásából is, az első világháború után az ő nevéhez fűződik a beográdi opera megalakítása.

Már 1907-ben feltűnt leipzig-i tanulóévei alatt írt szerzeményeivel. Utána még római, párizsi és moszkvai évek következtek. Hristić azonban sohasem került az idegen hatások alá.

Alkotásaihoz a szépművészetben találta meg az igazi talajt. A népzeneből nőtt ki legjobb alkotása, az Ohridi legenda is. Ez a műve nemcsak a hazai hangversenytermeket hódította meg, hanem külföldön is sikert aratott.

Működése sokrétű volt, írt filmzenét és oratóriumokat is. A halál munka közben ragadta el, több műve befejezetlenül maradt

ez év júliusában 77 éves korában elhunyt. A debreceni születésű mŰvész iskolatársa, pajtása, majd bizalmas barátja volt Móricz Zsigmondnak. MŰvészi szemléletük és emberi magatartásuk közös alapja a népŰkhöz és önmagukhoz való hűség volt. Ahogyan Móricz ábrázolta a magyarságot író tollával, úgy alkotott Medgyessy a maga formanyelvén vésőjével. MŰvészi útját nem könnyen találta meg. Holtvágányon indult és jutatott el orvosi diplomáig, majd nagy vargabetűvel Párizson és a rajzolás-festés iskoláján át kanyarodott vissza a magyar földre az agyaghoz, a dunaharaszti kőhöz, önmaga kifejezése megtalálásáig. Szobrászata a legnagyobb mértékben anyagszerű. MŰvészi önvallomás-jegyzeteiben írja, hogy amikor dolgozott, úgy érezte, hogy nem ő formálja a követ szándéka és elképzelése szerint, hanem a kő vezeti vésőjét. Szobrai a dŰrva kinagyolás munkájától eltekintve jórészt maga faragta az utolsó vésőnyomig. Elmélyedésének jele, hogy némely témáját évtizedekig érlelte magában és önmagával örökké elégedetlenül újra és újra megformálta. Szerinte egy szobrásznak legalább kétszáz évig kellene élnie, hogy kifejezhesse magát. MŰvészi kifejezőmódjában igen kevés az idegen hatás — ami felismerhető, az nem nyugati, hanem antik asszír és hellén hatás, magyarrá átlénygŰlten —, több benne az ösztönösség. Mély belső átélés és belső szemlélet kivetítése, nem sallangos „magyaros” és nem „népies”, hanem egyszerűen magyar és népi. Jellemzőek reá a természetes, póznélküli és szenvedélymentes nyugodt mozdulatok, masszív tömbökben kissé elnagyoltan kiformálva. Témái egyszerűek, az életben megfigyelt mindennapi életmozzanatok, mint pl. szoptató anya, fonó leány, korszóvivő, magvető, halászfő, napozó. Számos álló, űlő és támaszkodó női aktjában az alföldi alkati típus kissé vaskos, legömbölyített formáit örökíti meg. Kisplasztikai remekmŰvei a sŰroló asszony bronz figurája, a „kölyökszörny” kőfaragványa és önarckép plakettje. KözépŰleteket díszítő dombormŰvei csoportos alakjaik kompozíciójával az életöröm és a munka mozgásritmusát fejezik ki: táncolók, szüretelők, halászok, hidépítők stb. Igen sok síremléket és hősí emlékmŰvet tervezett. Két monumentális űlő kőszobrával legjobb barátjainak, Móriczknak és Rippl-Rónainak emlékét örökítette meg. Sok más szobra is van közterületen.

MŰvészetének vajdasági vonatkozásai és személyi kapcsolatai is vannak. Barátság fűzte Pechán József festőmŰvészhez, akivel együtt a budapesti MŰvészház Egyesület mŰvészi csoportjához tartozott. Pechán kiállításán Verbászon, Zomborban és Palánkán, 1913-ban, festményeivel együtt Medgyessy néhány szobra is bemutatásra került. Pechán síremléke a verbászi temetőben Medgyessy mŰve. A mintegy két méter magas márvány nőalak a szomorkodó mŰzsát jelképezi. A síremlék készítése alkalmavál, 1923-ban, hosszabb ideig tartózkodott Verbászon, irányította a kőfaragómŰhelyi munkát és a végső kimunkálást ő végezte. Verbászon ezenkívül még több kisebb-nagyobb szobra volt magántulajdonban, melyek közül néhány Pechán Béla festőmŰvésznél található, a többiek sorsa ismeretlen. Érdemes lenne felkutatni őket.

Medgyessy évtizedeken át dolgozott csendben, elmélyedten. Önmagáról keveset beszélt és még kevesebbet beszéltetett. Míg hazájában csak szűkebb körben ismerték és becsŰlték, ugyanakkor a párizsi nemzetközi képzőmŰvészeti Grand Prix-t nyerte el 1931-ben azzal a négy bronz fekvő aktjával, melyek a MŰvészet, Tudomány, Néprajz és Régészet allegórikus alakjait ábrázolják és a debre-

ceni Déry Múzeum lépcsőfeljáratának díszei. Annakidején az 1937 évi párizsi világkiállításon e szobrok közül kettő a magyar pavilon kertjét díszítette.

Késő öregségéig töretlen kedvvel és ihlettel alkotott, míg fizikai ereje bírta. A „hivatalos” elismerés jelei későn, csak 1945 után illették. 75 éves korában, 1956-ban, gyűjteményes kiállítást rendeztek műveiből Budapesten és művészetét monográfiában ismertették (László Gyula, Szépművészeti Könyvkiadó, 1957).

EGY FIATAL DRÁMAÍRÓ SIKERE

Aleksandar Obrenović, a Mennyei osztag egyik társszerzője, aki Djordje Lebović-tyal a múlt évi Sterija-játékokon színművével díjat nyert, komoly sikert ért el Variációk című színpadi miniatűrjeivel is.

A beográdi egyetemi hallgatók színpada, a Branko Krstanović, külföldi vendégszereplésén előadta ezt a művet és a lengyel és német közönségnek annyira megtetszett, hogy a breiteni, baseli, varsói és krakkói rádió is megvásárolta előadásra.

Szép elismerése ez a fiatal író drámai munkásságának, különösen, ha tudjuk, hogy az Olaszországban sorra kerülő nemzetközi rádiódráma-fesztiválon a Beográdi Rádió is a Variációk egyik meséjével szerepel.

A színművet Miroslav Belović rendezte, a színészek közt pedig olyan ismert nevek vannak, mint Viktor Starčić, Ljiljana Krstić és mások.

A Variációkat állítólag még az idén több hazai színház is bemutatja.

NYOLCVAN BARTÓK-MŰ

Magyarországon nagyban folynak az előkészületek a szeptemberben sorra kerülő Bartók-fesztiválra.

Különös érdekessége az ünnepségnek, hogy a nagy zeneszerző Pesten élő fia közrebocsátotta apja művészi hagyatékát. Azokról a művekről van szó, amiket Bartók Béla még 1893 és 1900 között alkotott, amikor Presburgban folytatta tanulmányait.

A kéziratok között több szonátát, kvartettet, zongorafantáziát és számos zenekari számot találtak. Összesen mintegy nyolcvan Bartók-mű került nyilvánosságra a zeneszerző fiának jóvoltából.

KÉTSZÁZ ÉVES A LONDONI SZÍNHÁZ

René Elvin a Les Nouvelles Litteraires augusztusi számának egyikében arról ír, hogy a londoni színházak egy idő óta egészen visszaestek, semmi figyelemre méltót sem produkáltak.

Inkább a könnyű vígjátékok és operettek hirdetései vonzák nagy számban az előadásra a közönséget.

Most arról beszélnek, hogy a színházak az elkövetkező időnyben komolyan foglalkoznak a színvonal emelésével. Egy színház hosszú távlatra tervez, a következő öt évben be akarja mutatni Shakespeare összes színműveit,

Az utolsó nyári hónapok legnagyobb londoni színházi eseménye kétségtelenül a Covent Garden opera fennállásának centennáriuma.

Az ünnepi előadásnak spectacl-szerű jellege volt, s különös fényt vetett a fesztivál számba menő jubileumi ünnepségre a Tristan és Izolda felújítása.

IONESCO NÉPSZERŰSÉGE

Eugen Ionesco, a román származású francia író, a mai francia drámaírás legérdekesebb és egyben legtöbb vitára okot adó alakja.

Ionesco nemrég Londonban járt, levelet írt egy londoni lapnak, s ezt követőleg élénk vita alakult ki a mai drámáról, illetve az egyén és a közönség régóta vitatott viszonyáról.

Az író népszerűségére jellemző, hogy a vitába nemcsak az irodalmárok kapcsolódtak be, hanem az olvasók közül is sokan hozzászóltak.

Ugyanebben az időben egy fiatal párizsi kísérleti színpad előadta Ionesco Tojások című darabját, amit előbb, noha már kilenc éve elkészült, egy színház sem mutatott be.

A bemutató után a közönség két táborra szakadt. Vannak, akik „halálra nevétkék” magukat a műben kigúnyolt kispolgárok, sokan pedig visszautasították és értelmetlennek nyilvánították a színművet.

